

tael meer

Nederlands?

In Nederland spreken we Nederlands. Waarom onze taal zo heet kun je vast wel zelf bedenken. Toch zijn er meer landen dan Nederland waar de mensen ook Nederlands spreken. Een van die landen ligt heel dichtbij: België. Niet in heel België, maar in het deel dat Vlaanderen heet, spreekt men Nederlands, al noemen ze het daar ook wel 'Vlaams'. Als je een Vlaming hoort praten kun je dat dus prima volgen. Luister maar eens naar de Vlaamse tv-zenders één, canvas of ketnet, dan hoor je het. Toch hoor je misschien ook wel wat verschillen. De uitspraak klinkt een beetje anders, maar wat meer opvalt is dat Vlamingen allerlei woorden gebruiken die we in Nederland niet kennen, of die bij ons een andere betekenis hebben. Kijk maar eens naar deze woorden:

appelsien
confituur
proper
gazet
patat
ambetant
droogkuis
goesting
frigo
kuisen
hesp
frak,
smoutebol
plezant

Wat denk jij dat Vlamingen met deze woorden bedoelen?

Bespreek dat maar eens samen met een of twee anderen: wat zouden deze woorden betekenen? Als jullie er echt niet uitkomen, kun je het opzoeken in een woordenboek. Ja dat kan, want woordenboeken gaan over het Nederlands, dus inclusief de Vlaams-Nederlandse woorden. Vind je dit interessant, dan is er een leuk boekje hierover: *Gluren bij de bureu*. Daarin staat ook wat de Vlamingen vreemde woorden van de Nederlanders vinden.

Dat moet in het woordenboek!

Hatsieflatsie!

Elke week ontstaan er nieuwe woorden. Vaak ontstaan woorden doordat er iets gebeurt dat nieuw is of doordat iemand bekende woorden met elkaar verbindt tot een nieuw woord. In de reclame komt dat ook veel voor, denk maar aan een woord als *hamsterweek*. Woorden als *cybercrimineel* en *cyberaanval* waren een paar jaar geleden waarschijnlijk nog niet uitgevonden. Nu zijn ze regelmatig in het nieuws. Komt zo'n nieuw woord dan ook in de woordenboeken terecht? De redactie van het grootste Nederlandse woordenboek, de Dikke van Dale, houdt bij welke woorden nieuw zijn. Elk jaar beslissen ze daar of een woord bekend genoeg is om in hun woordenboek te mogen. In 2012 spraken drie journalisten af dat ze ervoor zouden zorgen dat het Surinaamse woord 'dyugudyugu' in het woordenboek van Van Dale zou komen. 'Dyugudyugu' betekent 'allemaal gedoe'. Je spreekt het uit als 'djoe-goe-djoe-goe', met de g-klink die je ook hoort in 'goal'. De journalisten wisten wat ze moesten doen: het woord zelf heel vaak gebruiken, want dan gaan ook andere mensen het vaker gebruiken. Als een woord echt bekend raakt, komt het in het woordenboek. En wat denk je? Het is gelukt. In 2015 heeft Van Dale 'dyugudyugu' voor het eerst opgenomen.

Hetzelfde was al eerder gebeurd met het woord *beurtbalkje*. Dat is het balkje dat je neerzet als je je eigen boodschappen in de supermarkt op de band hebt gezet. Dan weet de kassière welke boodschappen van jou zijn. In 2002 voerde een groep mensen actie om *beurtbalkje* in de Van Dale te krijgen. Ze schreven er brieven over naar de krant en naar supermarkten en vertelden erover op de radio. En ja hoor, in 2005 kwam 'beurtbalkje' erin. Zo werkt dat dus! Dan weet je nu wat je moet doen als je een woord in de Van Dale wilt krijgen: er zo veel mogelijk aandacht voor vragen en een poosje geduld hebben tot het bekend genoeg is. Weet jij een handig nieuw woord dat je graag in de Van Dale wilt hebben, of kunnen jullie in de groep zo'n nieuw woord bedenken? Hoe zou je het dan aanpakken om ervoor te zorgen dat veel mensen het gaan gebruiken?
Maak een plan en voer het uit!

Van het een komt het ander

Misschien heb je weleens werk van de Nederlandse kunstenaar Escher gezien. In Den Haag is van een paleis een museum gemaakt dat vol hangt met grafisch werk van Escher. Kijk maar eens op <http://www.escherinhetpaleis.nl/over-escher/topstukken/>. Hij houdt zijn kijkers graag een beetje voor de gek, zoals je daar ziet.

Zo maakt hij van het ene dier of voorwerp in een hele serie stapjes iets anders. Dat is best moeilijk zoals je ziet. Het leuke is dat je dit met woorden ook kunt, en dan is het een stuk makkelijker.

Hoe kom je van **aarde** naar **hemel**? Dat kan zo: aarde – ader – red – er – e – el – hel – heel – hemel. Dus: je haalt eerst telkens

een letter weg (en zet als dat nodig is de overgebleven letters in een andere volgorde) en vanaf één letter voeg je er steeds weer een aan toe.

Zo kun je van **brand** naar **netel** komen, maar ook van **trein** naar **schip**. Je kunt zelfs **Zweden** ombouwen tot **Spanje**. Probeer maar eens welke woorden er dan tussen passen!

Heb je door hoe dat werkt? Bedenk dan zelf twee woorden (met hetzelfde aantal letters) en probeer of je dan ook letter voor letter van het ene naar het andere woord kunt sluipen.

Smakelijke namen

Koks zijn vaak heel goed in het bedenken en maken van lekkere gerechten. Sommige koks zijn ook goed in het bedenken van mooie namen daarvoor.

Deze pannenkoek won in 2017 de eerste prijs van de landelijke pannenkoekenwedstrijd. De naam van deze pannenkoek was: 'Dwars door de moestuin'¹.

Foto: De Heikamp, Ruurlo

Jij hebt vast ook weleens iets gegeten dat je heel erg lekker vond, of iets dat je er erg mooi vond uitzien. Bedenk voor je favoriete gerechten eens een heel nieuwe naam. Die naam kan iets zeggen over hoe het er uitziet, of over hoe het smaakt of over hoe jij je voelt als je dat eet.

Teken (of fotografeer als dat lukt) dat gerecht en schrijf die naam er met mooie grote letters bij.

Misschien kunnen jullie met je groep een mooie menukaart maken en die gerechten ook zelf op school maken. Met die mooie namen willen vast veel ouders en kinderen bij jullie komen eten! Dan moeten jullie ook nog een mooie naam bedenken voor jullie restaurant...

¹ Gewonnen door pannenkoekenrestaurant De Heikamp in Ruurlo.

Dat hoor je toch!

"De spelling van het Nederlands is gebaseerd op de standaarduitspraak." Daarmee begint Het Groene Boekje, waarin onze spelling staat beschreven en uitgelegd. Je moet dus goed luisteren naar de klanken om te weten welke letters je nodig hebt. Voor veel woorden is dat waar: pen, fiets, kast, herfst... Bij elke klank hoort een vaste letter. Daarom noemen we die woorden klankzuiver. Was dat maar bij alle woorden zo...

Er zijn ook woorden die precies zo klinken als een ander woord, maar die je toch anders schrijft. Meestal is er maar één letters verschil. Als je daar niet op let, krijg je een rare zin, want door die ene letter die anders is, heeft dat woord ook een andere betekenis. Kijk maar: rouw – rauw, slab – slap, hij – hei, loo – low.

Probeer nu met je groep eens zoveel mogelijk van deze woordparen te verzamelen. Maak daarna met elk van die woorden een zin, zodat je snapt wat het woord met deze letters betekent. Als dat kan, mag je ook tekenen wat het betekent.

Idee: Roos de Bruyn (Onze Taal)

Tekst: Dolf Janson

Illustraties: Nina Lathouwers

GENOOTSCHAP
OnzeTaal